GUSTAVI RASCHII
EQUITIS
Meditatio Politica

De
NOVIS URBIBUS CONDENDIS.

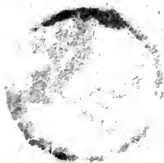




BREMÆ,
Typis Hermanni Braueri, ibidem illustris Gymnasii Typographi,

M DC LXXXII.







SERENISSIMÆ & CEL-
SISSIMÆ PRINCIPI,
DOMINÆ, DOMINÆ,

ELEONORÆ
CATHARINÆ

Natæ ex ſtemmate Comi-
tum Palatinorum ad Rhe-
num, in Bavaria, Juliæ,
Cliviæ & Montium Du-
ciſſæ &c. Landgraviæ
Haſſiæ, Principi Hersfel-
diæ, Comitiſſæ Cattimele-
boci, Deciæ, Zigenhai-
næ, Niddæ & Schaumbur-
gi, &c. &c. Viduæ,

DOMINÆ MEÆ CLE-
MENTISSIMÆ

Omnigenam felicitatem!

SERENISSIMA
ET CELSISSIMA
PRINCEPS,
DOMINA
CLEMENTISSIMA!

VErentur hæ pagellæ in publicum prodire variisq; variorum hominum judiciis ſeſe ſiſtere, niſi ſub magni alicujus patrocinii umbone.

bone. Cogor ergo
SERENITATIS
EJUS faſtigio ap-
propinquare augu-
ſto Suo nomini illas
conſecraturus. Au-
daciæ inter alias
cauſa eſt argumenti
dignitas. Nimirum
git hoc opuſculum
e Novis Urbibus
ondendis. Mate-
a hæc magnorum
gum, magnorum
incipum contem-

plationi nunquam non jucunda fuit. Magni reges, magni principes heroica quæque animo agitantes novarum urbium fundatione res geſtas ſuas nobilitaverunt. Et adhuc nuper potentiſſimorum duorum regum conſiliis dignam eam habitam eſſe teſtantur nova viciniæ noſtræ ope-

ra

ra Caroliburgum &
Chriſtianiburgum.
Confido itaque ſe-
renis SER[is] Veſtræ
oculis haud ingra-
tam fore hanc ma-
teriam. Magna
Princeps eſt: ex ma-
gna principum pro-
genie nata : ex re-
gio ſtemmate orta:
nagnis regibus &
umprimis magno
oſtro Regi SERE-
ISSIMO CA-

ROLO XI. proximo ſanguine conjunɛta; adeóque regum principúmque aɛtiones etiam arcanæ haud Ejus prudentiam fugiunt. Deinde ipſa hujus argumenti traɛtatio tanquam ingenii fœtus debilis & inermis opus habet SER.^is Veſtræ auɛtoritate contra Theoninos hujus ævi obtre-

trectatorum dentes. Illa non tam timet doctorum judicia, quorum mores studia emolliêrunt, quique didicerunt humanæ conditionis fragilitati ignoscere, quàm indoctam malignitatem. Nimis verum antiquitatis dictum illud comprobat experientia: quò quis doctior, eò impu-

lentior. Et quidem infelix rerum & doctrinarum civilium hoc fatum est, ut cujuslibet etiam è vulgo nasutia eas arrodere haud erubescat. Lipporum & tonsorum censura eas vexat. Potissimùm verò insanæ hodiernorum quorundam Empiricorum cavillationes hîc non quiescent.
Hi

Hi proprii ingenii
viribus & opinioni
ſuæ tantum tribu-
unt, ut non vere-
cundentur temere
venditare, civilem
philoſophiam, ve-
ram regendæ reipu-
blicæ prudentiam
olius usûs beneficio
addiſcendam eſſe.
Hi odio plùs quàm
Vatiniano civiles
philoſophos habent
quippe eorum Ra-

tio Statûs requirit, ut errores ſuos veræ prudentiæ oppreſſione tegant. Et verò illorum cognitio ab hac tantùm diſtat, quantùm æra lupinis: ceu acer hujus ſcientiæ defenſor Conringius (cujus amici mei olímque præceptoris nuperrima mors luctus hodie mihi eſt maximus) paſſim in ſuis

ſuis eruditorum or-
bi relictis ſcriptis
hoc demonſtrat ta-
léſque Empiricos,
acumine, quo pol-
uit, dignè perſtrin-
git. Cumprimis au-
tem, SERENISSI-
MA PRINCEPS,
virtutum Veſtrarum
præcipua, Huma-
nitas Veſtra, me
ad tentandam hanc
conſecrationem im-
pulit. Hæc virtus

eò eminentior eſt, quò generoſiori pectori inſidet. Hæc virtus eſt Veſtra propria. Hac non tantùm ſubditi Veſtri gloriantur, Veſtrámque SERENITATEM vero amoris cultu proſequuntur (ô ſincerum regii & juſti imperii ſignum!) ſed & peregrini fructum ejus ſentiunt, illá-

illáque præſentem me rapuit in admirationem. Hiſce, omnibus accedit, Satrapæ regii & aulæ Veſtræ magiſtri Sternenthalii Veſtri, viri longè optimi adeóque omnibus accepti, cujus amicitiâ & intima familiaritate, gaudeo, incitamentum. Hic etiam ne Veſtræ SERE-

NI-

NITATIS favoris benevolíque intuitûs ſecurum reddidit. Non itaque diutiùs morabor, ne & dedicationis fines tranſſiliendo peccare videar. Depono ad aram SERENITATIS Veſtræ devota mente has pagellas celſiſſimæque Veſtri Nominis magnitudini inſcribo, conſecro. Cum felicis-

liciſſimis de felicitate certavero, ſi SERENITAS EJUS auctoritatis Suæ tutamine literarios hos conatus fovebit méq; eorum authorem gratiâ Suâ dignabitur. DEUS SERENITATEM Veſtram conſervet! DEUS Principales ejus cogitationes ſecundet! Vivat Veſtra SERENITAS!

Vi-

Vigeat! Floreat! Annus hic novus priſtinæ proſperitatis & gloriæ augeat incrementum!

SERENISSIMÆ CELSITUDINI VESTRÆ

Bremæ Calend. Jan.
Aō. clɔ lɔc LXXXII.

devotiſſimus

Guſtavus Raſchius.

ME-

Meditatio Politica
de
NOVIS URBIBUS CONDENDIS.

EXcutienti regentium vel suæ reipublicæ tutelam, vel ampli imerii potentiam vel aliarum xpeditionum usum medintium actiones & consilia ud incommodè inter alia currunt NOVARUM UR-

URBIUM FUNDATIONES. Certè tum antiqua, tum hodierna tempora, nobis abunde ſuppeditant earum exempla, quorum nonnulla ſequentes quoque paginæ recenſebunt. Circumſpecta verò deliberatione indiget hoc opus, neque cum impetu illud inchoandum eſt, ne aut magno cum damno & tædio ſit continuandum aut ab incepto cum notabili etiam urbium conditorum auctoritatis & famæ læſione deſiſtendum. Equidem tot & tantæ

ntæ difficultates hîc ſeſe
rodunt , ut aut ſtupidus
t, qui eas non conſiderat,
ut temerarius, qui flocci
endit. Non felicior in
iſce interdum apparet co-
atus, quàm in Iſthmis per-
odiendis derivandíſve flu-
viorum alveis propiori in
icinos amnes atque ipſum
Oceanum viâ. Hæc & e-
usmodi alia ſæpiſſime ſunt
nfructuoſi labores, ſum-
uum jactura, ſtatûs de-
rimentum, authorum igno-
ninia. Sic & novarum ur-
bium conſtructiones quan-
ta

ta ſecum trahunt incommoda? Quantum requirunt tempus? Quantos exantlant labores? Quantam auri argentíque vim conſumunt? Neque minora impendia conſervationes earundem exigunt. Hac ratione integra ſæpenumero exhauriuntur æraria. Hæc ſunt certa; incertum verò commodum, incertus fructus aut non niſi poſt longum temporis ſpacium exſpectandus. Interdum hæc opera non niſi perpetuo oneri ſunt pro-

vin-

nciæ, in qua conduntur, arúmque ibi ſitarum ur- um incrementum impe- unt, imò exitium acce- rant. Interdum ipſa rei- blicæ temporíſque ratio usmodi incepta reſpuit. uin & aliorum, imprimis cinorum, invidioſos & ſu- icioſos excitant ſpiritus, tanquam juga ſuis cervi- bus impoſita intuentium, inc querelæ, murmura- ones, proteſtationes, con- ciationes exaudiuntur, uæ nonnunquam in turbas aperta bella deſinunt. A- lexan-

lexander Magnus, conditâ ad Tanaim ſeu Jaxartem, nova urbe, regis Scytharum, cujus tum ultra amnem imperium erat, fratrem ſuum Cartaſim nomine cum magna equitum manu ad diruendam eam mittentis arma in ſe concitavit; & hoc bellum non proviſum ab Alexandro geſtum dicit Curtius. Quantam invidiam, quos animi motus, quos rumores, quásque minas aliorum, præcipuè vicinorum, tum Gallica illa ad Rhenum, tum duo illa nuper-

aperrimè erecta nova o-
ra (Caroliburgum &
hristianiburgum puto)
ommoverint, rerum gna-
s latere non potest.

Cùm itaque hæc incepta
lis sint indolis, tantæque
adhæreant molestiæ &
ricula, quæ sine summo
dicio, sine valido doctri-
& prudentiæ adminiculo
erari nequeunt, vanum
ierit humanarum rerum
atoris & indagatoris stu-
m ex disciplina civili de-
omta exponere media,
æ novarum urbium con-

ditoribus ad ſcopum propoſitum obtinendum, in quantum humana inconſtantia publicarúmq; actionum incertitudo permittunt, fortaſſis prodeſſe poſſunt. Materiæ hujus nobilitas, dignitas & utilitas accenderunt genium meum, ut uberiori ejus disquiſitioni operam otiúmque impendere decreverim. Audax equidem hic eſt conatus humeríſque meis major. Actiones quippe regentium ſunt abyſſus arcanorum atque in ipſis ſæpe occultis occul-

ltius aliquid paratur. Ne-
ie auctoritas librorum,
inc difficultatem diminuet.
Quis enim, qui de hoc ar-
umento ad civilis pruden-
æ instituta commodè disse-
uit, exstat? Vulgata Po-
ticorum compendia pro-
:ctò nullius ferè hîc sunt
iomenti; quæ pauca vel
ulla ad civilem usum verè
icientia continent. Et
rudentûm, qui interiora,
ujus studii scrutati sunt,
onversatio mihi defuit. Ne-
ue denique ad proprias in-
enii vires confugere au-

deo; eas in me ſatis exiguas magíſque adhuc diuturno & pertinaci nupero morbo debilitatas eſſe ſentio. Hiſce tamen omnibus non obſtantibus, perſequar propoſitum. Omnia improbus vincit labor. Eruam ad illuſtrationem hujus rei facientia ex variis inſtitutis rerumpublicarum, ex variis auctorum hiſtoriarúmque monumentis; licèt nec illorum quàm plurima ſuis careant vitiis, dum non omnes circumſtantias, quas novarum urbium conditores in oculis

culis habuerunt, ſagaciter
oſervârunt. Hinc quoq;
enignum prudentis & æqui
ctoris judicium exſpecto
eniámque me impetratu-
am ſpero, ſi juſta aureo
uic argumento deſit cura,
ıque ipſa tractatione inge-
ium ſœpiſſime cæſpitave-
t,

Ne autem obſcuritas
onfuſióq; contextum hunc
itient nauſeámque lectori-
us moveant, cum in cer-
a membra, recta metho-
o docente, lubet diſtri-
uere,

Et quidem primò varias causas, quæ imperantium animos ad novarum urbium fundationes incitare, solent, præsentis scripti ratio scrutari jubet.

Deinde nec injucunda, nec infructuosa erit variorum stratagematum variarúmque artium enarratio, quibus nonnulli regentium homines ad recens conditas urbes incolendas aliunde invitare, eásque populosas reddere annisi sunt.

Denique his consultatio subnectenda est, quænam regi-

giminis forma novis civitibus potissimùm compet?

Verùm enimverò non e errati quenquam insimuturum arbitror, quòd in ieditationis hujus exordio atim inquiram in scopum, uò gubernatores rerumpulicarum mentem proposiúmque dirigere solent, dum ovas urbes condere meditantur. Cujusvis actionis umanæ maximè finis spectandus est. Natura hunanorum operum secundùm scopum & usum me-

tienda est. Finis instigat homines ad agendum. Finis obtinendi gratiâ quævis etiam ardua suscipiuntur. Finis intuitu actiones humanæ bonæ vel malæ, prudentes vel imprudentes audiunt. Ergo & hoc loco hæ regulæ non sunt spernendæ.

Et quidem quod ad præsens institutum attinet, varios ejus esse fines docet experientia. Nonnunquam rerumpublicarum conservatio & securitas imperantes ad constructiones urbium & munitiones movent.

ter alios quippe ſe defen-
endi modos præſertim con-
a externos hoſtium inſul-
us & fallaces vicinorum
achinationes cuſtodiam
egionis laudat civilis pru-
entia. Et certè illa res-
ublica optimè ſeſe habet,
utóque minas aliorum de-
picit, quæ limitum ſuorum
obori fidere audet. Ad
uſtodiam regionis autem,
ræter naturalia, ut ſunt
uga montium, profundi-
as, latitudo & rapiditas flu-
ninum, vaſtitas maris & a-
ia loca invia & inaceſſa; fa-

ciunt arte facta. Hinc regentes anxii & solliciti propter suos fines varias eos tuendi rationes excogitàrunt. Romani limitaneos in præsidio constituerunt ad incursus vicinorum inimicorum arcendos. Augustus legiones & auxilia in provinciis ita distribuit, ut tutelæ claustrorum imperii imprimis ad Rhenum in Germania nihil deesset. Hoc sequenti ætate Constantinus & alii neglexerunt. Et quidem Constantinus, Onuphrio Panvinio teste, Rheni & Danu-

)anubii ripas XV. legio-
um præſidio ſpoliavit. Id
uod Romani Imperii Occi-
entalis ruinam maturavit.
Neque aliorum populorum
olertia perpetuum para-
ùmque exercitum, ut huic
ei parùm conducibile me-
lium, rejecit. Magnus
Muſcoviæ dux magnum e-
quitatûs numerum tenet in
Citrachan, Caſan & Viat-
ka adverſus Tartarorum
Nogaiorum & aliorum
graſſationes: præſidium
quoque habet in Culugan
contra Tanaim, ut reſi-

ſtant Præcopitis. Quartianos in Polonia, nobile equitum genus, contra Tartarorum irruptiones Stephanus Rex inſtituit. Is & Coſaccorum ſex milla conſcripſit in militiam iisque perpetuò ad ripas Boryſthenis excubias acturis atque Tartarorum latrocinia inhibituris ſolvit ſtipendia. Finium tuendorum amore Theodorus ſeu Fedor Jaanovvitz magnus Muſcoviæ dux vallum illud ingentis longitudinis inter Tatariam Præcopenſem & Ruſſiam deſectis arbo-

arborum truncis ſuperingeſtâ terrâ conſtans exſtrui curavit. Pari conſilio Chinam muro à Tataria interſeptam novimus. Adrianus Caledonios & Pictos, muro per octoginta millia paſſuum ducto, Britanniâ arcuit. Alii pactionibus limitum ſuorum ſecuritati conſuluerunt. Primo fœdere, quod ſtatim, exactis regibus, Romani cum Carthaginienſibus fecerant, cautum erat, ne Romani Romanorúmve ſocii ultra Pulchrum Promontorium

navigarent; si qui tempestatis aut hostium vi compulsi essent, nihil præter necessaria sumerent & intra diem quintum abscederent. Sultano Ægypti, pacto cum Græcis inito, non nisi semel anno duas naves trans Bosphorum mittendi licentia permissa. Naves armatæ Adriaticum sinum ingredi per Venetos vetantur vigore pactorum. Quàm prudenter, quæso, induciarum jam ante aliquot annos Polonos inter Suecósque initarum tabulis inserta

ſerta eſt hæc cautela: ne Polonus armata claſſe utatur, nec eam aliis ſubminiſtret in regni Suecici detrimentum. Nimirum limitum Suecicorum munimentum ſuadet, ne qua claſſis peregrina maris Balthici tranquillitatem perturbet. Defenſionem Anglicanorum littorum egregiam & jam antiquis temporibus uſitatam ex diſſertatione Politica de regno Britannico inter alias operâ Nicolai Belli evulgatas extante adhuc commemorare

re cogor. Propria ejus verba ſic ſonant : Adver-
„ ſus externos verò tutum
„ eſt regnum, quia cùm
„ inſulare ſit, claſſibus eò
„ migrandum eſt : itaque
„ reges curavere, ut ho-
„ ſtes portubus carerent,
„ neque ad eos appellere
„ absque ſummis difficul-
„ tatibus ac periculis lice-
„ ret. Idcirco quoties ad-
„ venturus hoſtis creditur,
„ circum littora manent
„ excubitores in locis emi-
„ nentoribus, ut, more
„ in Orientalibus partibus
aſ-

aſſueto, diu fumis, noctu ignibus indicent navium adventum, quo indicio inſulares ſtatim accurrant, quemadmodum ſub pœna vitæ omnes patresfamiliàs cum ſtatuto armatorum nautarum numero & commeatu pro quatriduo ſaltem tenentur accurrere ad ea loca defendenda, ubi majus eſt invaſionis periculum.

Hiſce jam adductis regiones cuſtodiendi generibus non inferior eſt urbium conſtitutio & munitio iisq; regen-

regentes, ſecuritate rerum-publicarum ita flagitante, haud imprudenter operam ſuam impendunt. Hiſpania felix & tuta præter naturale ſitûs præſidium fuit robore magnarum urbium, quarum aliæ magnorum fluviorum oſtia claudunt, aliæ littora tuentur. Hæ aliquando impediverunt inſignem hoſtium irruptionem, Turcarum, Belgarum, Anglorúmque armis uno eodémque tempore Hiſpaniæ incumbentibus. Huc tricennalis belli Germanici tempore

pore Cardinalis Richelii conſilium Auſtriacos, ſubactâ Germaniâ, Galliæ fines invaſuros ſuſpicantis tendit, dum non tantùm fimbrias Galliæ extendere, ſed etiam firmare, & ipſum conatum in ipſo limite frangendum, ſalutare judicavit. Citadellam acceperat Verodu-*num*, quo tranſitus Moſæ extra periculum eſſet. Metis coërcebat Moſellam, unde proximus eſſet gradus *ad Rhenum*, prout hæc & *alia* prodidit autor Miniſterii Cardinalis Richelii. Ma-

gnum

gnum itaq; ad conservationem & tutelam rerumpublicarum momentum constitutiones urbium afferre, liquet. Hinc Italus ille politicus pro supervacaneo habuit, principibus & rebuspublicis minùs validis idoneísque exercitûs viribus destitutis salubrius consilium aliud suggerere, quàm ut commodo loco urbem muniant firméntque neglectis reliquæ regionis partibus. Sed tamen nec potentes paratóque exercitu superbi aleam belli ancipitem

m rerúmque militarium, civilium inclinationes erpendentes hoc medium cilè respuunt, ficut jam pra recensita exempla loquuntur.

Non solùm verò regen-s illi, qui securitati reiublicæ suæ unicè ltudent, ec opera laudant, sed & , qui immodica amplæ ominationis vastíque imerii cupiditate inflammati iorum regionibus inhiant, mbabus ulnis amplectun-ır. Hæc animi eorum ma-nitudinem ad propositum

sco-

ſcopum ducunt & hinc ſuſceptarum expeditionum ſucceſſum alunt. Et tales quidem urbes ſpeciem propriæ defenſionis ſæpe præ ſe ferunt, cùm tamen non niſi alienis invadendis ſint deſtinatæ. Ex his tanquam è ſpecula rerumpublicarum vicinarum actiones ſpeculantur, & data vel arrepta occaſione in eas irruunt. Neque minùs hi verſipelles ea remedia adhibent ad acquiſitas & adjectitias provincias conſervandas dubióſque devictorum populorum animos

imos coërcendos, edocti: ifficilius esse provinciam btinere, quàm facere. Horum veritatem comprobat maximè Alexandri Magni solertia. Tot ab eo conditas urbes celebrat Ægyptus, Assyria, India, imò tota *Asia*. Octo, referente Strabone, vel duodecim secundùm Justini mentem, solummodo in Bactrianis & Sogdianis exstrui curavit. Magnanimi hujus Herois cum primis ingeniosus Curtius detexit consilia aureis his verbis lib.7. cap.6: Condendæ

„ dendæ urbi ſedem ſuper
„ ripam Tanais elegerat;
„ clauſtrum etiam perdo-
„ mitorum & quos deinde
„ adire decreverat. Ne-
que ab hoc fine ſequentia
abludunt lib.7.c.10: Su-
„ peratis deinde amnibus
„ Ocho & Oxo, ad ur-
„ bem Marginiam perve-
„ nit. Circa eam ſex op-
„ pidis condendis electa ſe-
„ des eſt. Duo ad meri-
„ diem verſa; quatuor ſpe-
„ ctantia Orientem; mo-
„ dicis inter ſe ſpaciis diſta-
„ bant, ne procul repeten-
dum

dum esset mutuum auxi- "
lium. Hæc omnia sita "
sunt in editis collibus tum "
velut frœni domitarum "
gentium. His commodè
se adjungunt verba lib. X.
c. II. Alexander Seniori- "
bus militum in patriam "
remissis; tredecim millia "
peditum & duo millia e- "
quitum, quæ in Asia re- "
tineret, eligi jussit: existi- "
mans modico exercitu "
continere posse Asiam, "
quia pluribus locis præsi- "
dia disposuisset; nupérq; "
conditas urbes, quas co- "

„ lonis replêſſet, res nova-
„ re cupientibus obſtare.
Rex Suecorum Guſtavus Magnus à mari Balthico progreſſus ad Rhenum, quem etiam tranſmiſit, delineavit & vallavit Guſtaviburgum Lotharingię imminens, ſecundùm ſententiam Miniſterii Cardinalis Richelii. Quâ arte & in quem finem Philippus Secundus, Rex Hiſpaniarum duo illa caſtella Piombinum & Populoniam cum oppidis ſuis in poteſtatem ſuam redegerit prudentes haut latet. Fra-
n

na ſunt totius Hetruriæ. Eorum beneficio incurſionibus Hiſpanorum media patet Italia & ad ejus occupationem expedita via panditur. Quò tendant Galliæ molimina introitu Italiæ emtione Caſalis ad votum aperto, occupatísque Rheno & Moſæ proximis limitibus & exſtructis formidandis illis operibus, jam latè per Italiam & Germaniam diffuſa conſternatio indicat. Nónne & hanc artem Luſitani, Hiſpani, Batavi, Galli, Angli aliique in expeditionibus ſuis

Indicis tam Orientalibus, quàm Occidentalibus, uſurpârunt? Nónnne ad lucrum animo conceptum proſequendum, ad continendas in officio fertiles annonæ metallorúmque venis ſcatentes regiones, aut ad ferocitatem populorum domandam inter alia fauces fluminum, portus marinos & præcipuos tranſitus occupârunt validíſque exſtructis urbibus clauſerunt?

Qua verò ratione demigrationes gentium, transplantationes populorum & co-

coloniarum deductiones novis urbibus causam & ansam præbere soleant? exponere præsentis scripti methodo repugnat. Obvii ubique de hac materia sunt authores, quos vestra, lectores, curiositas consulat. Locum tamen hunc illustrare fas est uno atque altero exemplo. Carolus Magnus toties rebellantium Saxonum nobilitatem partim in Italiam, partim in Galliam Belgicam, partim in Daciam traduxit: unde origo civitatibus Saxonicis in

Tranſylvania, ut hoc ex Pauli Manutii deſcriptione Tranſylvaniæ Forſtnerus in perelegantibus ſuis ad Tacitum notis refert. Galli, affirmante Juſtino lib. 20. c. 5. §. 8. in Italiam inteſtinæ diſcordiæ & aſſiduarum domi diſſenſionum tædio transgreſſi Tuſcos ſedibus expulerunt, & Mediolanum, Comum, Brixiam, Veronam, Bergamum, Tridentum, Vicentiam condiderunt.

Quantum porrò damnum ſpacio & ambitu vaſtæ

& hominibus frequentis-
næ civitates aliis, imò in-
rdum toti reipublicæ cor-
ori afferant, non eget
obatione. Nimirum a-
arum partium ſuccum &
anguinem ad ſe trahunt:
nunicipia atque oppida ſibi
ut Marte aut mercimo-
iis aut auctoritate manci-
pant. Magnum lumen de-
mit minori: magni piſces
deglutiunt minores. Hinc
in creſcente talium urbium
potentia, aut in principio
impedienda, aut jam nimis
aucta variis artibus diminu-

enda meritò occupata fuit regentium quorundam dexteritas. Ex eodem fonte fortaſſis promanat haud fruſtraneum eorum conſilium de ſuburbiis non temerè magnis urbibus adjungendis. Reges Galliæ nonnunquam edicto ſanxerunt, ne cui liceat extra ſuburbia ædificare, ne magnitudine jam ſua laborans Lutetia in immenſum excreſceret. Londinum eſt lien Anglici corporis: eo intumeſcente, cætera membra contabeſcunt. Ergo Eliſabetha

etha Regina necessariò e-
cto vetuit, ne qua ædifi-
a ad habitationem intra
ria millia passuum à portis
rbis de novo exstruerentur
ıb pœnâ carceris & amissio-
is materiæ ad ædificandum
onvectæ ; nec plures
quàm singulæ familiæ singu-
as ædes incolerent. Illu-
tris Templius in Observa-
ionibus suis Gallico idio-
nate editis De Statu Unita-
rum Provinciarum Belgica-
rum cap. 6. p. m. 317. politi-
co judicio reprehendit inter-
que causas decrementi com-

merciorum refert extenſionem illam Amſterodami, quæ vocatur Urbs nova; & tam magna eſt; ædificiorúmque pulchritudine, magnificentiâ & ſumtu tam longè ſuperat veterem urbem, ut neceſſe ſit, magnam auri argentíque copiam antea commerciorum augmento inſervientem, eo eſſe conſumtam. Quidam, ut à prævalidarum urbium ſive ſuarum ſive in alterius vicini ditione ſitarum metu ſe liberent, vires earum proſerpentes pedetentim cir-

circumcidere & extenuare tentant excitata haud procul alia urbe, quæ insignium privilegiorum illecebris incolas istarum & commercia ad se allicere valeat. Rapidam quoque magnorum fluminum violentiam canalibus & certis terræ effossis tractibus frangi jam dudum usus approbavit. Conditæ Seleuciæ quadragesimo à Babylone lapide viciniâ magis magísque exhausta & in solitudinem redacta fuit Babylon. Plin. VI. 36. adeò ut Diodorus Siculus te-

ſtetur ſua ætate exiguam, ejus partem habitatam, maximam intra muros agrorum cultui expoſitam. Quàm ægris oculis jam dudum Altenæ & Glukſtadii propinquitatem Hamburgum adſpexerit, conſtat. Quid Caroliburgum & Chriſtianiburgum minentur? dies docebit.

Neque minùs opportunè interdum occurritur primordiis recens conditæ à vicino nec dum hominum frequentiâ refertæ urbis haud procul inde ſtatim conſtitutâ æmulâ

ulâ aliâ, quæ majoribus,
ıàm vicina, indultis bene-
iis & privilegiis donata,
ommodum ei præripiat.
ac enim eſcâ capti homi-
s ſanè, illâ neglectâ, hanc
l inhabitandum ſibi elige-
gaudent, naturâ majo-
bona aliis præferentes.
Ioderna & ante oculos ver-
ntia exempla etiam hunc
cum exornare poſſent, niſi
b odii metum iis abſtinere
tius eſſet.
Efficaces denique hujus
i cauſæ ſunt animi magni-
ido, famæ cupiditas & no-
 minis

minis æternitas. Mirum, quàm ingenioſæ ſint generoſæ animæ in excogitandi variis modis rerum geſtarum nominíſque ſui memoriam ad ſeram poſteritatem transmittendi! Quæ cupido turris Babylonicæ ſtructores agitavit? In quem finem inſana illa Ægyptiaca opera, Pyramides indigito, erecta ſunt? Nónne & huic fini Obeliſci olim fuerunt quodamtenus deſtinati? Cur alii aras, columnas & alia ſeriùs peritura ſigna expeditionum ſuarum eſſe vo-

lue-

luerunt monumentum? Cur alii in numerum deorum & ſanctorum ſe referri curârunt? Cur ſiderum quorundam ſplendore nonnullorum Heroum nomina adhuc ſplendent? Cur alii anniverſariarum nundinarum & feriarum ſuo nomine inſignitarum cum honorifica vitæ & actionum commemoratione celebrationem deſiderârunt? Cur alii ſingulari modo cuſos nummos proprio nomine denominatos per orbem terrarum diſperſerunt? Cur adhuc ho-

die

die in quibusdam rebuspu
blicis ſtatuas ex ære alióv
metallo conflatas demira
mur? Cur ipſis legibus re
rumpublicarum quarunda
legislatoris nomen eſt impo
ſitum? Cur Alexander Ma-
gnus, cui avaritiam gloriæ
& inſatiabilem famæ avidi-
tatem authores paſſim tri-
buunt, in India, militibus fa-
tigatis & bellum detrectan-
tibus, duodecim aras eri-
gi, munimenta quoque ca-
ſtrorum extendi cubiliáque
formæ amplioris, quàm
pro corporum habitu, relin-
qui

qui juſſit? Ut monumentum (Curtii hoc eſt judicium) expeditionis ſuæ eſſet ſpeciémque augeret poſteritati fallax miraculum præparans. Quæ igitur inſania vitio vertet regentibus, ſi & in exædificandis urbibus æternitatem famæ ſuæ reſpiciant eáſque nominis ſui decore exornent, ut cum perennitate urbium actionum & nominis recordatio perennet. Seleucus novem Seleuciis nomen ſuum immortalitati inſculpere conatus eſt. Nec Alexandro Magno

Magno hanc rationem displicuisse tot ab eo fundatæ Alexandriæ testantur. Alii scilicet duodecim ab eo urbes ex suo nomine conditas recensent: alii sedecim numerant; alii octodecim referunt. Et quidem hoc ejus consilium Justinus lib.12 cap.5. egregiè expressit hisce verbis: Et ut his ter-
„ ris nomen relinqueret,
„ urbem Alexandriam su-
„ per amnem Tanaim con-
didit. Eadem est Fulgosi sententia in hæc verba ju-
„ re erumpentis. Urbe
al

ab Alexandro nominatæ “
in India, apud Aſſyrios, “
Ægyptum atque Aſiam; “
item à Seleuco Seleuciæ, “
Antiochiæ ab Antiocho, “
Cæſareæ quoque per ter- “
rarum Orbem à Cæſari- “
bus conditæ, quid aliud “
indicant, niſi immen- “
ſum famæ deſiderium? “
quia ſperabant hujusmo- “
di urbium conditores ea “
appellatione, additis ſi- “
mul præclarè geſtis, ſe “
æternitati nomina ſua “
conſecraturos. Horum “
imitatione quot urbes in
India

India Orientali, in immenſo Novi Orbis tractu aliisq; pridem repertis locis, regum, principum, heroum noſtri temporis, tum ut conditorum, tum ut inventorum nominibus ſuperbiant vel mapparum Geographicarum inſpectio eas oras non luſtrantes docet. Reliqua etiam hodierni mundi regna & provincias percurrendi avidis innumeræ ejuſmodi urbes occurrent. Ex recentioribus nobiſque propioribus ſaltem exempli loco hæ me-

:morandæ veniunt: Chri-
ınopolis, Chriſtiania,
dericia, Guſtaviburgum,
ıroliburgum, Chriſtiani-
rgum.

Nonnunquam & aliis
uſis originem ſuam novæ
bes debent, ſed cùm il-
ratione rerumpublica-
m, regionum, occaſio-
m, temporum, locorum
ıgularíſque conditorum
ectûs variare poſſint, fru-
a erit in eas ſcrupulosè
dagare, allat s præcipuis
opoſitóque noſtro ſuffi-
entibus.

Quo-

Quoniam verò conceptorum animo finium successus evanescit & merum fit cerebri ludibrium, nisi alio fulcimento sustentetur, i.e. nisi idoneo incolarum numero urbs repleatur; hinc præsentis scripti methodus me impellit ad alterum propositionis membrum properare & sine mora investigare artes & media, quibus conditorum & legislatorum prudentia homines ad constructas urbes incolendas invitare eásque populosas reddere valet. Non autem

go proprio ingenii motu xcogitata, ſed tum ex hi- toriarum, tum aliorum criptorum, tam antiquo- rum, quàm recentium, tum & publicorum diplomatum monumentis depromta me- dia in medio ponam. Hæc quippe talium auctoritate ſuffulta absque invidia & obtrectatione majorem a- pud lectores invenient fi- dem. Sine ulla etiam honeſtatis nota, ſine ullo utilitatis examine (quod aliam operam requirit) ſed prout lectio authorum ea

ſug-

ſuggeſſit, nudè recenſebo.

Et primò quidem præſentem materiam valde illuſtrant loca nonnulla Q. Curtii Alexandri inſignis novarum urbium condendarum amatoris & artificis arcana acutè revelantis. Verba ejus lib. 4. cap. 8. hæc ſunt: *Alexander ab Hammone rediens, ut à mari ad Mareotim paludem, haud procul inſula Pharo ſitam, venit; contemplatus loci naturam, primùm in ipſa inſula ſtatuerat novam urbem*

bem condere. Inde, ut apparuit, magnæ ſedis inſulam haud capacem; elegit urbi locum, ubi nunc eſt Alexandria, appellationem trahens ex nomine Anthoris. Complexus quicquid loci eſt inter paludem & mare, octoginta ſtadiorum muris ambitum deſtinat; & qui ædificandæ urbi præeſſent, relictis, Memphim petit. Quibus paulò infra ſubjungit: Ex finitimis urbibus commigrare Alexandriam juſſis, novam urbem magna multitudine imple-

vit. Ad hæc Freinshemius ita annotavit: Id enim ad frequentandas novas urbes instituerunt conditores, adeò, ut interdum finitimos non invitarent tantùm ad transmigrandum commodis immunitatibúsque propositis, sed etiam vi cogerent. Antiochus, restitutâ Lysimachiâ, partim redemit servientes Lysimachienses; partim fugâ sparsos per Hellespontum Chersonesúmque conquisivit contraxítque; partim novos colonos, spe commodorum proposit
ad-

adſcripſit & omnimodo frequentavit. Apud Diod. 20.3. Dium & Orchomenon Thebas commigrare juſſit Caſſander. Hoc igitur & Alexander fecit. Item Curtius lib. 7. cap. 3. hæc habet; Caucaſo ſuperato, condendæ in radicibus montis urbi ſedes electa eſt VII. millibus ſeniorum (Freinshemius putat ſervorum eſſe legendum) Macedonum & præterea militibus, quorum operâ uti deſiiſſet; permisſum in novam urbem conſidere. Ubi hæ notæ legun-

tur: Duo genera hominum in ea oppida imposuit, servos & milites inutiles. De inutilibus militibus tam Cambysi ante Alexandrum, quàm ipsi sæpiùs ita visum est. Sic enim Colonia fuit Cambisu (Cambysis) inter Nelos & Marchadas, deductis eò ægris exercitûs Plin. 9.29. apud eundem 6.27. Charax oppidum conditum est primum ab Alexandro Magno, qui colonias ex urbe regia Durine (quæ tum interiit) deductis militúmque inutilibus ibi relictis Ale-

Alexandriam appellari juſſerat. Hanc ipſam urbem denuò ſic auxit colonis, ut tradit Arrianus 4. 4. 12. Idem fecit in Alexandria ad Tanaim: urbem, quam condere ſtatuerat, viginti dierum ſpacio muro circumplexus, eam Græcis mercenariis habitandam dat & finitimis barbaris, quibus ſua ſponte eò commigrandi voluntas fuit, nonnullis etiam Macedonibus, qui inepti bello erant. Arrianus 4. 1. Idem obſervavit in urbe Arabica, quam

condidit, nam coloniam eò deduxit ex Græcis mercenariis, voluntariis & qui aut senectute aut casu aliquo inepti bello facti erant. Arrianus 7. 4. Ejusdem Curtii lib. 7. cap. 5. verba hîc quoque referenda sunt: Perventum erat in parvulum oppidum, Branchidæ ejus incolæ erant, Mileto quondam jussu Xerxis, quum è Græcia rediret, transierant & in ea sede constiterant, quia templum, quod Didymeon adappellatur in gratiam Xerxis violaverant.

Freins-

Freinshemii ad hunc locum annotata sunt hæc ; Xerxes etiam cæteris Græcis mandavit, ut, patriâ traditâ, meliores terras præbiturum sequerentur. Herodotum vide. Item ex Bœotia traduxit nonnullos, de quibus Diodor. 17, 110. Ejusmodi translationes gentium plures leguntur. Sic enim Philippum Justinus 8. 5. ait populos & urbes, ut illi vel replenda vel derelinquenda quæque loca videbantur ad libidinem suam transtulisse; quo loco plura ejus generis

exempla notavit amantiſſ. Socer. quibus adde Euſebium de Ocho, qui Judæos ita tranſtulit: ſicut priùs eorundem partem Theglatphalaſſer 4. Reg. 15. 29. & Herodotum 5.15. & Pæonas & 6. 119. de Dario, qui Erythræos. Minimè verò Curtii lib. 7. cap. 6. locus ſilentio eſt prætereundus de Alexandria ad Tanaim amnem condita hoc modo diſſerentis: interim Alexander ad Tanaim amnem redit & quantum ſoli occupaverant caſtris muro circumdedit.

dedit. LX. ſtadiorum urbis murus fuit, hanc quoque urbem Alexandriam appellari juſſit. Opus tanta celeritate perfectum eſt, ut decimo ſeptimo die, quâ munimenta excitata erant, tecta quoque urbis abſolverentur. Ingens militum certamen inter ipſos fuerat, ut ſuum quisque munus (nam diviſum erat) primus oſtenderet. Incolæ novæ urbi dati captivi, quos, reddito precio, dominis liberavit. Audite haud gravatim Juſtinum lib. 12. cap. 5. de his

ita loquentem. Et ut his terris nomen relinqueret, urbem Alexandriam ſuper amnem Tanaim condidit, intra diem ſeptimum muro ſex millium paſſuum conſummato, translatis eò trium civitatium populis, quas Cyrus condiderat. In Bactrianis quoque Sogdianísque XII. urbes condidit, diſtributis his, quoscúnque in exercitu ſeditioſos habebat. Curtianus denique lib.7. cap. XI. nos docet: Alexandrum, expugnatâ Petrâ, urbe ampliſſima, multitu-

titudinem deditorum incolis novarum urbium cum pecunia capta dono dediſſe. Hucuſque pleraque Curtiana.

Hac occaſione hîc eſt citandus Hippolyti à Collibus de incrementis urbium libellus cap. 13. ſequentia nobis ſuppeditans: Alexander Magnus urbes plus ſeptuaginta in ſolo Barbarico ædificavit, ſed illud ſemper vel imprimis advertit, ut à præcipuis & potentioribus illarum regionum incolis habitarentur.

Quod idem obſervâſſe ſcribunt Tigranem in urbe, quam inter Iberiam & Zeugma, quod juxta Euphratem eſt, condidit. Ratio hujus rei in principio capitis hæc affertur: urbes, quæ à nobilioribus coluntur, incrementum indies capere. Et ex cap. 22. ubi de iis, qui diverſa oppida in unum contrahunt & vicinas urbes diruunt, agit, hæc ſaltem depromam: Scribit Plutarchus, Theſeum Athenienſes ſparſim & vicatim habitantes unum in locum

um coegiſſe, omnibus Pry-
aneis dirutis, unum con-
tituiſſe, unámque urbem,
Athenas nimirum. Livius
prolixè lib.1, decad.1. hiſto-
riam Albanorum in urbem
Romam traductorum de-
ſcribit, quæ ex Albæ ruinis
ita crevit, ut civium nume-
rus duplicatus, ubi mons
Cælius additus fuerit. Flo-
rentini Feſulas, quas aper-
ta vi nunquam capere po-
tuerant anno MDX per in-
ducias occupârunt, atque,
oppido everſo, cives omnes
Florentiam traduxerunt &,

junctis opibus, ex duab
urbibus unam fecerunt; i
que haud dubium Floren
tinæ urbis, quæ post id ma
ximè floruit, initium po
tentiæ fuit. Pari ratione
ex cineribus Augustæ Rau
racorum Basilea (obscurum
tunc oppidum) aucta es
Seleucus Nicanor Antigo
niam delevit, incolis Seleu
ciam ad Tigrim translatis
referente Georgio Horni
in Arca Noæ p.m.135. Qu
ratione ex destructione &
ruderibus pulcherrimæ O
lindæ in Brasilia Mauritia
nata

natales cœperint ex paucis Caſparis Barlæi rerum per octennium ibi geſtarum ſub præfectura Ill. Comitis J. Mauritii Naſſovici clariſſimæ hiſtoriæ verbis hiſce inclareſcit: Magnæ urbis reliquias & rudera precio venalia in Reciffam quiſque tranſtulit novíſque ædificiis aptavit materiem, ut, abolita matre Olinda, ſupereſſet à ruderibus licèt diſpari vultu filia Mauritiopolis.

Jam verò mihi occurrit Dionyſius Halicarnaſſæus, prudens ſanè hiſtoricus, lib. 2.

Antiquitatum Romanarum p.m.86. & seq. de causis Romani augmenti hoc pacto disserens: Romulus freqentiæ ejus hoc modo consuluit. Primò necessitatem colonis imposuit educandi quicquid esset masculum, nullam autem prolem necari permisit minorem triennio, nisi si quid mutilum aut alioquin monstrosum in ipso partu esset editum. Deinde autem intellexit, multas per Italiam urbes iniquè vel tyrannide, vel paucorum potentiâ premi, hos, modò essent inge-

ingenui, nihil amplius in fortunas eorum inquirens aut quo caſu excidiſſent patriâ, inſtituit excipere, atque hac ratione tum Romanas vires augere, tum finitimorum oppidorum robur diminuere: id quò decentius foret, religionem negocio prætexuit. Locum enim Capitolium inter & arcem ſitum, qui nunc Romanâ linguâ inter duos lucos dicitur, fano in hoc (incertum cui Deo) exſtructo, aſylum eſſe voluit ſupplicibus ac per ſpeciem religionis impuni-

tatem

tatem ſpopondit iis, qui ſupplices eò confugiſſent, ac ſi manere ſecum vellent, donabat eos jure civitatis partéque agri hoſtibus ademti, His acceſſit tertium inſtitutum Romuli, quod maximè à Græci generis hominibus exerceri decuit, ut omnium longè præſtantiſſimum & (ut mea fert opinio:) libertatis Romanæ fundamentum firmiſſimum atque ad futurum imperium momentum non minimum, quô videlicet puberes in bello, captis urbibus, necari vetuit

tuit aut ſub haſta venundari: ſicut nec agros eorum relinqui voluit compaſcuos, ſed in partem agri ſorte dividendam colonos Romanos mitti atque ita captas urbes ex hoſtibus colonias Romanorum fieri, nonnullas verò etiam in jus civitatis admitti. His ille atque hujusmodi aliis inſtitutis urbem ex parva magnam reddidit.

Plutarchus inter alia hæc de Romulo narrat p. m. 27. Romulus, devicto Acrone Ceninenſium rege, oppidum

dum eorum capit nec violat tamen eos, qui illic subſtiterant; niſi quòd demoliri ædificia juſſos Romam attrahit atque in civitatem æquo recipit jure. Neque res alia ulla perinde amplificavit civitatem Romam, ut quæ connecteret ſibi & in corpus ſuum contribueret victos. Item p.m.32. Peſtilentiâ etiamnum graſſante, Camerii fecerunt in fines Romanos incurſionem, quaſi peſte Romanis ad vim propulſandam impeditis. At Romulus infeſto exercitu mo-

movit ac prælio eos fudit, occidit ſex millia, expugnatóque horum oppido, dimidium ejus, quod bellum reliquum fecerat, Romam habitatum traduxit.

Antiquorum horum allegatis par eſt acuti illius Lipſii judicium, qui in aureo libello de magnitudine Romana lib. 1. cap. 7. p. m. 39. & ſeq. inquirens, unde Romanis ea copia & ſic aſſidua vel militum vel colonorum? politico more ſic ratiocinatur; Scito Romanos primùm pauculos fuiſſe & cùm Romu-

mulus militiam & rempublicam ordinavit vix ad millia terna peditum (alii bina millia volunt) censa & equitum trecentos. At idem ille, cùm è vivis abiit, peditum reliquit XLVI millia & equitum mille. Tantum Viri opésque creverant in annis circiter, quibus Romulus regnavit, triginta septem. Res mira, quibus artibus & industria ille hoc assequutus est? Apertione Asyli, quod haud dubiè aliquid adjuvit & è vicinis, etsi non optimos, elicuit. Le-
g

ge de liberis lata, quâ jussit quicquid natum esset tolli, modò ne mutilum & monstrosum. Receptione in civitatem, quam non exteris solùm confluentibus, sed victis & hostibus dedit. Atque id sanè diu retentum Romæ, ut è provincialibus honestissimos hoc beneficio civitatis obligarent & ita simul se augerent. Sed tertia etiam ratio augendi cives ex instituto non quidem Romuli, sed Servî Tullii. Ille cùm videret plerosque tunc servorum

aut

aut bello captos aut è præda emtos esse, atque eos ferè è liberis & ingenuis & antè etiam liberis, humanum bonúmque putavit in civitatem recipere, si qui à dominis manumissi essent. Nam & Romanis moribus ingeniisque assuefacti jam erant; & sic fore providebat, ut semper tanquam ex fonte domestico proles scaturiret ad belli aliósque usus. Difficile id persuasum primò civibus & inquinari eo consortio videbantur: sed nempe ostendit & origi-

origine bonos eos esse & jam diu ipsos etiam hostes in hoc jus admissos: ita cur non idem domesticis & fidis servis indulgerent causam nullam esse. Maximè cùm in eorum manu totum hoc beneficium & videre posse, ut nec temerè manumittendo darent & illos admissuros, ut omni sedulitate emerentur. Ita illis persuasum; sed regi in oculis præcipuè frequentia & multitudo civium, fundamentum omnis potentiæ & diuturni statûs. Hoc institutum, in-

credibile, quantum civit
tem auxerit. Romulus ip
populos in urbem ſuam
tranſtulit. Sed judicio in
hac re opus, ne plures ſu
ſcipiantur aut traducantu
quàm coërcere poſſis: pe
catum à ſecutis imperator
bus, qui, Barbaris recepti
imperium & urbem proc
derunt. Hactenus Lipſius.

Scopum aſyli Romul
ſuprà dictum etiam incu
cat Petri Sarpi liber ſingul
ris de jure Aſylorum cap.
p.m.167. Romulus, inqu
in Romæ ædificatione ir
m

unitatem cuidam loco
ibuit, qui hac de causa,
ræca voce Asylum appella-
is est ; non divini cultûs
ausâ, nec ut in eo sibi sub-
ecti populi sese adversus ju-
titiam protegerent : sed
quò novam redderet civita-
em incolis refertam, con-
tituit finitimorum populo-
rum subjectos, qui ob de-
licta commissa vel æs alie-
num in eorum regionibus
contractam, ad Asylum,
confugerent, quò deinde,
Romani incolæ essent, de-
fendi debere adversus o-

omnes, qui adversus eos jus haberent. Hippolytus à Collibus de incrementis urbium cap.18.p.m.259.& seq. de eo talia proponit: Primus Cadmus cùm Thebas conderet inter Græcos Asylum aperuisse fertur, ad quod fugientes sine discrimine servi aut liberi ab omni pœna tuti erant; post quod in Rhetæo littore Ajacis fuit Asylum, in Sigæo Achillis, quorum exemplo Romulus suum aperuit ad lucum opacum & vallem inter Capitolium & arcem,

ut hac ratione urbem redderet populoſam. Holtermannus in Commentario Floriano cap.1.p.m.9. ad vocabulum Aſylum hoc annotat: Dictum DEI ASYLÆI; quod omnes recipiebat, ſervos, creditoribus nexos, homicidas idque ex oraculo Apollinis. Alii hoc Romulum ad imitationem Græcorum volunt feciſſe. Ita crevit Beverly in Anglia, teſte Cambdeno.

Neque minus fas erit aliarum quoque rerumpublicarum & gentium mores,

leges & ſtatuta, quibus, procreatio liberorum hominúmque affectus ad matrimonia ineunda accenditur, ut ſalutaria multitudinis augendæ & alendæ media, hîc inſerere. Lycurgus in republica Spartana, invitavit cives ſuos præmiis, ut liberis operam darent, punivit inſuper (ut Stobæus Serm. 65.) Spartanos, qui planè non ducerent uxores; deinde qui ſerò ducerent; tertiò, qui in ducendis uxoribus opum potiùs, quàm augendorum civium rationem

nem habuissent. Ibi etiam fuit lex, ut qui genuerit tres liberos, mitti non posset in præsidium: qui verò quatuor, im̃unem esse omnium numerum Arist. 2. Pol. 7. p. m. 109. & Piccarti Comment. in d. l. p. m. 272. Romanorum circa matrimonia curam testantur tot leges censorúmque diligens prudentia. Q. Metellus Numidius Censor, póstque eum Julius Cæsar & subinde D. Augustus aliíque liberorum gignendorum & sobolis causâ de maritandis or-

dinibus leges tulerunt,
eos ad sobolem procrea
dam pecuniis & immunit
tibus invitarent, vacation
munerum, jure trium lib
rorum & libertate. Furi
Camillus (Plutarchus in
Camillo) cùm censuram
ageret, ut exhaustæ civita
ti, propter assiduas bell
rum clades, cives suppet
rent, legem de maritand
ordinibus tulit, qua int
cætera pœnis coërcuit eos
qui viduarum nuptias, qu
rum viri bello ceciderant
devitabant: eos verò, q
a

d senectutem cœlibes per-
enerant, ærario reddidit.
Hæc exstant apud Hippoly-
um à Collibus de incre-
nentis urbium cap.17. p.m.
246.

Inter rationes latæ legis
PappiæPoppææ eminet hæc,
ut bellis civilibus grassanti-
bus consumto incredibili ci-
vium numero, Romano-
rum, qui supererant, ani-
mus ad procreandos liberos
inflammaretur, asserente
hoc Forstnero rerum ci-
vilium peritissimo 3. Annal.
Tac.25.

Huc etiam referunt pr
dentes ejusdem illuſtris V
notæ ad Tacit. 4. Annal.
Turcarum inſtitutum, ſci
cet promiſcuam conjugi
rum licentiam & uxorum
multiplicatum conſortiun
Georgius Hornius Arc
Noæ §.2. p.m.365. perhibe
Mani Angola plurima regr
ſibi ſubjeciſſe, ut potent
Mani Congo ferè par ſi
exercitum 1000000. coll
gere poſſe propterea, quò
ejus regiones propter vag
incolarum libidines ad mira
culum populoſæ ſint.

Illu

Illuſtris Templius maximus noſtri ævi politicus in prudenti illo libello Gallicè edito, cujus titulus: *Remarques ſur l'Eſtat des provinces unies,* cap. 1. p.m. 22, 23. indagans in cauſas diminutionis populorum Septentrionalium hodiernæ præter alias eam attribuit propagationi religionis Chriſtianæ ejúsque progreſſibus in illis oris factis, quæ aut reſtrinxit aut funditùs abolevit polygamiam, indifferentes concubitus & matrimonia, quæ in prima ju-

ventute contrahere sole-
bant.

Apud Tapujas in Brasili
matrimonia severa satis
nisi quòd polygami sint: a
una uxore gravida, abst
nent à contactu cúmque
alia consuescunt, prout hæ
prudentissima Historia Bra
siliensis Casparis Barlæi re
fert p. 255. & p.258. inquit
(licèt in alium finem) Eran
tum Jandovio, regi Tapu
jarum, uxores quatuorde
cim, fuerant quinquaginta
ex quibus liberos susceperat
sexaginta.

Con

Conringii, cujus prudentiam & eruditionem orbis eruditorum hodie ſtupet, de Hiſpaniæ regno effata prout illa in Collegio de rebuspublicis Helmſtadii quondam habito ex aureo ejus ore calamo excepta hîc verbotenus repeti merentur: *Fuit magna Hiſpaniæ* pars per aliquot centum annos ſub Mauris Mahumedanæ religioni addictis; quia verò Mahumedana religio permittit polygamiam, hi Mauri fuerunt polygami & hinc ſub Mauris

populus in Hiſpania abu
davit.

Inter cauſas autem in
piæ hominum in Hiſpani
hanc ponit: Scortation
immanè quantum fœda
Hiſpaniam & ea ibi oli
fuit & adhuc hodie eſt lup
narium multitudo, qua
ferè non reperitur in to
Europa. Ubi verò ita ir
punè licet ſcortari, ibi pl
rumque eſt hominum pa
citas: ubi autem nulla ſu
lupanaria, ibi eſt hominu
multitudo. Ita cùm De
O. M. vellet augere pop

lu

lum Judaicum tulit talem legem: Nulla esto meretrix in Israel. Judæi etiam hodie observant hanc legem, adeóque filiis suis anno ætatis 15, vel 16. uxores ducere permittunt, hinc multum augetur gens Judaica. Et eodem discursu adducit, Joannem de Laet cap. 4. Descript. Hispan. tradere, quòd anno hujus seculi 26. editus fuerit libellus vel consilium, authore Petro Ferdinando Navareta regis Hispaniæ secretario, quo hic docuit modum emen-

mendandæ hominum pe
riæ. Inter alia capita e
cti regii promulgati an
1623. sunt hæc: quicunqu
ab anno 18. usque ad a
num 25, uxorem duxerit,
ber sit per septennium
omnibus oneribus & inco
modis. Qui verò post
num vigesimum quintu
uxorem duxerit, non e
liber. Pauperibus cert
pecuniæ summa assigne
in dotem. Hoc non
malum consilium. Na
multæ puellæ manent in
ptæ, quòd dote non sint
st

ſtructæ. Igitur apud gentes olim fœcundas puellæ marito non afferebat dotem, ſed hic puellæ. Ita etiam factum eſt olim apud Germanos. Et profectò multùm res noſtræ ſe mutârunt, poſtquam uxores maritis adduxerunt dotem. In univerſum nihil faceret æquè ad nuptias puellis conciliandas & hominum numerum augendum, ſi non eſſet ex uſu, ut uxor marito dotem afferret. Obſervavit hoc Deus in ſua republica; nam cùm vellet popu-

pulum Iſraëliticum vald
creſcere, prohibuit, n
uxores maritis dotem aff
rent, quod legi poteſt in
ge Moſaica.

Sic & Lycurgus famo
ſimus Spartanorum legi
tor virgines ſine dote nul
re juſſit, ut uxores eli
rentur, non pecuniæ. Juſ
lib. 3. cap. 3. §. 8.

Ex Werlhofiana diſſe
tione politica de mariti
commerciis ſub Herman
Conringio Anno elapſo 16
Helmſtadii habita quæda
utpote egregia & quoda
mo

nodo ſuperiora illuminan-
ia huc transferre expediet.
Et quidem theſis CXXXVI.
verbo ad verbum ſic ſe
habet: Imprimis verò au-
get civium multitudinem,
quæ nonnullis gentibus ma-
gis propria eſt, ipſa natu-
ralis quædam fœcunditas,
velut Septentrionalibus qui-
dem populis vim uberiorem
gignendi, quàm quibus a-
trior ſolis ardor imminet;
crebra experientia tribuit.
Quare forſan haud malè
conſulunt hanc in partem,
qui adductis in ſteriliores
pro-

provincias fœcundior
colonis miſcere utrinqu
præcipiunt matrimonia,
ſeptentrionalium viro
connubia fœminis Hiſp
enſibus ſuaſit Thomas C
panella. Ex theſi v
CXXXVII. ſequentia
haurienda: Maximè i
omnia (perutiliter cor
tura civium multitud
prohibebit Majeſtas,
conjugiis optimo civi
augendorum medio
rúmque principali fini re
gnant, ſive abſolutè illi c
traria ſint, quo in ge
c

cœlibatus est, sive per con-
equentiam. De Romanis
Augustus apud Dionem lib.
56. in oratione ad marita-
os equites: Patriam civi-
ius impletis. Qui enim
estro more vivunt, multos
ostericati Romanos relin-
juent. Ita ab initio, cùm
Romanorum esset perquam
xiguus numerus, nuptiis
udentes liberósque pro-
reantes non virtute modò,
d etiam multitudine ho-
iinum omnes mortales su-
eravimus. Atque fuit sa-
e matrimonia promoven-
di

di frequens passim apud
pulos studium. De
plurimarum gentium in
tuta in unum collecta c
laborem legere licet a
Alexandrum ab Alexan
lib. 4. genial. dierum cap
& qui fontes adduxit
commentario, ipsum fan
sæ fœcunditatis Tiraqu
lum. Apud Romanos eti
dotes Viris afferendas
mulieribus, plurimis qu
dam gentibus ignoratas,
eodem derivat studio JC
Pomponius l. 1. ff. solut. M
trim. add. l. 2. ff. de Jur. c
I

18. ff. de reb. auct. jud. poss.
quamvis de illarum utilita-
tibus anceps forsitan quæ-
stio sit. Saltem in eo falli
JCtum, quòd dotatas fœ-
minas esse ad sobolem pro-
creandam replendámque
liberis civitatem maximè
necessarium arbitretur, fa-
cilè mihi persuaserim. In
Hebræa quidem republica
divino instituto, vid. Lev.
22,18. dotem non uxor ma-
rito, sed uxori maritus at-
tulisse videtur, quum ab-
undantissimo civium nume-
ro ipsa illa quàm copiosissi-
mè

mè affluxerit civitas. N
que aliud, vid. Tacit. de
mor. Germ.; ſanè apud m
jores noſtros priſcos ill
Germanos, gentes omniu
numeroſiſſimas obſervar
licuit. Maximè ubi dotiu
jura obtinent, naſci ſole
eæ conjunctiones, quas
ἀώρους καὶ ἀχαρίτους Plutarch. i
Solone. ἐπιπλοκὰς καὶ μηδὲν ἔρ
γον γαμήλιον ἐχούσας μηδὲ τέλ...
in Athenienſi republica
quàm rectiſſimè damnaba
Solon, quando opimiori
dotis ineſcati illecebris ma
lunt ſenem edentulam ſo
bo

li procreandæ ineptam
venes, quàm egenam
rgunculam, honeſtam
èt, probam, fœcundam
icere. Quocirca non
alè rex Philippus incolis
bundantiorem redditurus
Hiſpaniam inter alia certam
umrnam pecuniæ in dotem
ſſignandam puellis paupe-
ibus conſtituit; quod in
optimè de republ. merito-
rum filias apud Romanos o-
lim & Athenis quandoque
factum liquet ex Valerii
Maximi lib. IV. cap. IV. Plu-
tarchóque & Cornelio Ne-

F pote

pote in vita Ariſtidis. Spe-
ctant etiam huc Pietatis,Bo-
din. de rep.lib.VI,cap.II.quo
vocant, Montes, Italum
inſtitutum, quibus, quum
dotalem pecuniam, nat
ſibi filiolâ,pater inferat,no
repetere eam priùs poteſt
quàm octavum decimum
nubilis jam puella attiger
annum, quo eandem de
cuplam recipit à quæſtor
bus dotis nomine. Mortu
illâ, eo, quod interceſſit
tempore, ærario ced
pecunia, niſi adnata pa
tri ſit altera, quæ prior
jur

jure fruatur. Quæ de orborum neque cœlibum tamen pœnis fœcundorúmq; præmiis feruntur leges partem maximam fundamento carent, quoniam, quorum gratiâ, ſanciuntur, naturalis plerúmque potentiæ, non voluntatis ſunt. Meliùs Plato ad connubia impulſum iri viros animadvertit, ſi in ipſos, directò ultra juſtam ætatem cœlibes leges ferrentur &c. ubi plura de cœlibatu cohibendo ſe offerent.

Auctor libelli Gallici, cu-

jus titulus: Traitté de la politique de France cap. 10. Regi Galliæ hodierno tale, homines multiplicandi eósque ad matrimonia ineunda obligandi consilium suppeditat; scilicet ut ad exemplum Imperatoris Augusti duo uno eodémque tempore agat. 1. Privilegia & beneficia concedat iis, qui plures procreârunt liberos, eximendo eos à tutelis, curatelis aliísque onerosis officiis, liberando eos à dandis subsidiis, imò nonnulla bona iis largiendo. 2.

Pœnas imponat non contrahentibus matrimonia ante certum ætatis annum, capiátque partem hæreditariæ successionis omnis generis hominum, qui in contemtum legis & conjugii manserunt in cœlibatu, nullo naturalis infirmitatis vitio impediti. Ad impediendum verò, ne parentes imposterum filias suas cogant ad ingrediendum monasterium, Rex se declaret hæredem omnium jurium successionis filiarum religiosarum; quemadmodum anti-

qui Flandriæ Comites erant hæredes presbyterorum suorum subditorum. Præterea consulit, ut Rex constitutioni Augusti Imperatoris, quâ suos ad conjugia obligavit, duo adjiciat. Primum, ut primo anno, quo homo obnoxius tributis, primas nuptias facit nondum agens sextum & vigesimum ætatis annum liber sit ab omnibus impositionibus & oneribus publicis, etiam ab assignatione hospitiorum militarium, modò familiam separatam teneat. Alterum, ne

ne in Gallia divortia tam ſint frequentia & tam facilè fiant.

Obiter hîc quoque commemorandum eſt Muſcovitarum inſtitutum, cujus vigore quilibet una uxore contentus vivit, quamdiu illa ipſi placuerit, quodſi diſpliceat illico ipſi vel ex minima culpa admiſſa libellum repudii mittit. Ob ſterilitatem verò fœminam repudiare & poſt ſex hebdomades aliam iterum ducere licet; Oldenburgeri Theſauri Rerumpubl. part.

2. tit. 1. Excerpt. §. 6. p. 21.

Notabile etiam Spartanorum in decennali Messeniæ obsidione hærentium sobolis procurandæ & penuriæ incolarum occurrendi gratiâ inventum Justinus lib. 3 cap. 4. §. 3. & seqq. more suo perelegantet hac exprimit ratione: Itaque cùm contra præsumtionem suam annis decem in obsidione urbis tenerentur & querelis uxorum post tam longam viduitatem revocarentur: veriti, ne hac perseverantiâ

tiâ belli graviùs ſibi, quàm Meſſeniis nocerent: quippe illis, quantum juventutis bello intercidat, mulierum fœcunditate ſuppleri; ſibi & belli damna aſſidua & fœcunditatem uxorum, abſentibus viris, nullam eſſe: itaque legunt juvenes ex eo genere militum, qui poſt jusjurandum in ſupplementum venerant, quibus Spartam remiſſis, promiſcuos omnium fœminarum concubitus permiſere: maturiorem futuram conceptionem rati, ſi eam ſingulæ

per plures viros experiren
tur. Quodammodo &
huc referri potest rapt
Virginum Siloënsium à Be
jaminitis, Jud. cap. 21.
qui huic ferè par videtur r
ptus Sabinarum, authore
Romulo, perpetratus.

Sed jam pergendum,
volutione auctorum adhu
varia exempla & astuta co
silia non minùs, quàm a
ducta, copiæ hominum co
parandæ, peregrinísque
aliunde allectandis salutar
subministrante. Nihil, i
quit, Hippolytus à Collib
c

de incrementis urbium cap. 16. p. m. 227. meo quidem judicio, iis magistratibus ineptius, qui jus civitatis paucis communicandum idque magnâ pecuniâ censent. Proponit paulò infra exemplum Claudii Cæsaris, qui multas Barbaricas gentes civitate donavit, eò, quòd diceret, nihil magis Lacedæmoniis & Atheniensibus exitio fuisse, quàm quòd difficulter peregrinis jus civitatis communicarent. Anno Christi 1342. Venetiis, præcedente terræ motu, nova

vis pestilentiæ inguinariæ adeò lethaliter sæviit, ut ex omni languentium numero vix centesimus quisque evaserit: tunc Veneti in tam fœda urbis vastitate edictum proposuerunt; ut quicunque Venetias cum conjuge & liberis peterent perseverarentque biennio in novo incolatu, cives essent. Et ne longiùs abeamus, exemplum à maximis, quæ hodie sunt, urbibus sumamus. Quid faciliùs, quàm aut Lutetiæ, aut Mediolani, aut Olisipone aut simili urbe

jus

jus civitatis adipisci? His consentit ferè per omnia Thesis CXV jam suprà allegatæ dissertationis de Maritimis Commerciis: Ut amplissimo incolarum numero civitas augeatur & allicere privilegiis peregrinos ad illius consortium & allectos iisdem artibus retinere opus est maximè. In quo Romanorum exemplum commendat Tullius Orat. pro Cor. Balbo. Illud sine ulla dubitatione maximè nostrum fundavit imperium & populi Romani nomen au-

xit, quòd princeps ille cr
tor hujus urbis Romulus f
dere Sabino docuit, eti
hoſtibus recipiendis aug
hanc civitatem oportere
Cujus authoritate & exe
plo nunquam eſt intermi
à majoribus noſtris largi
& communicatio civita
Compari ferè ſtudio ap
Græcos Theſeus ampl
candæ Athenienſium Ci
tati (Plutarchus in Theſe
ἐκάλει πάντας ἐπὶ τοὺς ἴσους κα
Δεῦρ' ἴτε πάντες λεῷ κήρυγμα Θη
γενέσθαι φασὶ πανδημίαν τινὰ
θισάμενος. Neque laud

sua fraudari volumus institutum Byzantinorum, qui, quum lege in civitatis incrementum iniquiore uterentur, ne quis, nisi utroque parente cive genitus, civitatis juribus frueretur, immutata ejus austeritate, sanxerunt, quicunque solvendo esset libras triginta, civitate excludendum non esse. Ludovicum XI. & Franciscum I. Galliarum reges memorat Joan. Bodinus lib. I. cap. VI. de Rep. quorum alter jura civium Burdigalensium, quamvis maxima, pere-

peregrinis omnibus, præter Anglos tamen, indulserit, modò ſedes in civitate fixiſſent; alter Gratiæ Portûs ad Sequanam conditor tributorum immunitate allectis, qui urbem incolerent, civibus eam effecerit longè affluentiſſimam. Quæ res auxit etiam Londinenſis populi amplitudinem, cujus itidem peregrinis omnibus privilegia, dum per decem annos urbem inhabitâſſent, rex Richardus conceſſerat. Nuſpiam verò facilè benignius in advenas

ſtu-

ſtudium amplioráve privilegia, quàm in Belgica deprehendas, obſervatúmque reperio, magis eas Fœderatæ Belgicæ civitates floreſcere, quæ exiguo civitatis jura concedunt precio, quàm quæ, majori demum pecuniarum ſummâ acceptâ, advenis illa offerunt.

Thebis lex erat, referente Ariſtotele 3. Pol 3. p. 155. qui ſe ſpacio decem annorum non abſtinuiſſet à foro rerum venalium non participare magiſtratu. In multis autem rebuspublicis

cis trahit præterea ad ſe p
regrinorum lex. Qui en
fœmina cive natus eſt,
quibusdam ſtatibus,
reguntur à multitudine,
vis eſt;eodem autem mo
ſe habent, quæ pertinent
ſpurios apud multos.
runtamen, quia prop
penuriam verorum civiu
faciunt cives etiam ta
(ob paucitatem enim h
minum ſic utuntur legibu
poſtquam nacti ſunt copia
turbæ hujus, paulatim
jiciunt primùm ortos è ſ
vo & ſerva: deinde eos,

ex fœminis: poſtremò tantùm cives faciunt, qui ex ambobus ipſis.

Hiſtoria hodierni ſtatûs Imperii Turcici tempore legationis Comitis de Winchelſei legati regis Angliæ Caroli II, ad Sultan Mahomet *Han* hujus nominis quartum hodie dominantem à Ricautio Secretario intimo dicti Comitis conſcripta & ex Anglica in Batavicam linguam operà J.H. Glàſemakeri translata annóque 1670. Amſtelodami edita arcanam inter alia aucta

aucti populi Turcici ape
rationem, & quidem
cap, 18. egregii hujus autl
ris p.m. 88. 89. hæc tanti
repetam: Nullus unqua
repertus est populus, q
latam potentiam vastúm
imperium animo agitave
qui non eodem momen
id hominum copiâ replere
studuerit. Turci hujus
veritatem satis cognov
runt à primordiis sui don
natús; nec ulla natio sag
cior fuit in alliciendis om
generis gentibus, nec q
tantas adhibuit artes num
ru

rum eorum, qui Turci denominantur, augendi. Videmus magna cum insania ex omnibus terrarum oris plurimos homines omnis generis immersos peccatis illic confluere ad profitendam Mahometis hæresin & ut membra hujus statûs fiant: nam hodie semen Turcarum misturâ variorum populorum seminis ita confusum, ut nemo existat, qui jure asserere possit, se ab antiqua Saracenorum stirpe esse derivatum.

Romani optimè callentes, quàm

quàm fructuosa esset magn
hominum multitudo , d
bant apud se rerum suaru
sedem constituentibus pr
vilegium, quod vocaban
jus civitatis, quo peregri
æquè ac urbis Romæ ind
genæ legitimi bonorum su
rum possessores fiebant
pari privilegiorum jure ga
debant. Hoc jus conced
batur integris familiis. H
jus in Anglia, uti & in Ga
lia jus Naturalitatis vel in
genatûs vocatur & in Tu
cia, fidelem fieri. Reliq
ipse autor pandet.

N

Non moris eſt in Gallia jus civitatis emere, quod in Germania obtinet; hinc cuilibet in Gallia liberum eſt emere domos in urbe aut conducere; mercaturam vel artem manuariam exercere, tradente Oldenb. Theſaur. rerump. part. Secundæ tit. 18. Excerpt. §. 21. p. 374. Servi peregrini, ut primùm Galliæ fines penetraverint, eodem momento liberi fiunt. Ibid. §. 44. p. 425.

Prudentiſſimus Templius cap. 6. p. m. 278. & ſeq. jam ſuprà dicti libri Gallici, oc-

caſio-

casione differendi de fu
damento commerciorum
Belgicorum, perscrutat
causas & accidentia, qu
aut obligârunt aut invitâru
homines, ut tanto numer
confluxerint habitatum in
hisce terris. Et quidem l
tè ea persequitur. Eg
ne nimis longa & religiosa
omnium verborum transl
tio & repetitio (cùm ipse
autor prostet) lectorib
fastidiosa sit, in arctum
ea contraham. Primo au
tem loco ponenda sunt bel
civilia, calamitates, pers
cuti

cutiones, oppreſſiones & funeſtæ moleſtiæ plurimorum ipſorum vicinorum, tam immediatè antè, quàm poſt ipſorum ſtatûs conſtitutionem.

Perſecutiones, quas Religio in Germania ſub Carolo V. in *Gallia* ſub Henrico II. & in *Anglia* ſub regina Maria peperit, coëgerunt immenſam hominum vim, ut deſererent eas regiones & ſe conferrent in plurimas civitates illarum ſeptendecim provinciarum, ubi antiqua libertas & privilegia manſe-

rant illæſa ſub diuturna ſu
ceſſione principum & d
fendebant hos oppreſſ
peregrinos implentes urb
incolis & commerciis & d
nique procurantes Antve
piæ illam magnitudinem
& ſplendorem, quem u
que ad adventum ducis A
bani in Belgium poſſed
Nam poſt unionem ſepte
harum provinciarum omn
religioni reformatæ addi
& à regimine Hiſpanico a
horrentes petebant valid
earum urbes. Cauſa ver
quæ inſtigavit homines
e

gendam Hollandiam potiùs, quàm alias amœniores terras, fortunarum ſuarum ſedem, videtur fuiſſe robur & commoditas ſitûs ad littus maris in regione depreſſa, & plana, quæ beneficio cataractarum aquarum adeò inundari poteſt, ut inacceſſibilis ſit viribus eam à parte terræ invadere cupientis.

Poſt hanc proferenda eſt ordinatio ipſius ſtatûs, quæ non permittit nec Ordinibus Generalibus, nec Principi exercere ullam poteſtatem & jurisdictionem in per-

ſonas, neque in ipſorum bo
na, quàm latè urbium am
bitus patet. Neque injuri
aliqua metuenda eſt ab ipſ
urbis magiſtratu. Hæ cir
cumſtantiæ acquiſiverun
tantam fidem Banco ſe
menſæ argentariæ Amſtelo
damenſi, ut & illa allexeri
populos ad illuc comm
grandum & in tutum locun
eam numeratæ pecuni
partem transportandam
quam ſecum apportare po
tuerunt.

Libertas & utilitas, qu
non ſolùm tangunt religio
nem

nem , ſed etiam omne id, quod commoditati & tranquillitati conſcientiæ poteſt eſſe conducibile circumſtantiarum etiam una eſt; quippe unusquisque rebus ſuis incumbit, nec ſe alienis immiſcet.

Sed quemadmodum duæ priores cauſæ, quæ impulerunt gentes, ut ad inhabitandum has provincias eligerent, fuerunt robur urbium & Ordinatio ſtatûs, ita inde aliæ duæ pullulârunt, quæ divitiarum & potentiæ ipſarum augmentum pro-

greſſu temporis promovenrunt: una eſt fama regiminis ipſarum armis incumbentis; prudentia negociationum; conſtantia conſiliorum, conſtitutio pacis & quietis in ſuis locis & inde ſibi comparata auctoritas apud omnes principes & reſpublicas Chriſtiani Orbis. Hæc omnia omnibus opinionem prudentiæ & bonitatis hujus ſtatûs inſtillârunt, utpote qui ejusmodi fundamentis inniteretur, quæ ſupervenientibus caſibus convelli & ita magnis & ino-

pi-

pinatis revolutionibus obnoxia esse non possent. Quæ potens & sufficiens ratio est ad persuadendum, ut homines industrii & laboriosi domicilium figant in regionibus, ubi viget securitas non solummodo in protectione legum contra injustitiam & oppressionem, sed etiam in potentia & optimo regimine statûs contra externarum invasionum & motuum domesticorum violentiam.

Altera est eximia regionum pulchritudo, quæ at-

trahit quotidie etiam magnam hominum otiosorum & curiosorum ad spectanda potiùs hæc loca, quàm ad incolenda, copiam.

Hac ratione aliquis diceret, æstimandum esse regimen alicujus regni aut reipublicæ ex magnificentia aularum & ædificiorum publicorum, ex amœna pulchritudine ædificiorum privatorum, ex ornamentis urbium stipatarum multitudine arborum jucundè & juxta ordinem plantatarum; ex celebratione quorundam solemnium

mnium feſtorum dierum, ex inſtitutione celebrium quarundam nundinarum & ex inventione famoſorum quorundam theatricorum ſpectaculorum, quæ invitant & anſam præbent populo vicino & remoto etiam aut negociorum aut curioſitatis gratiâ ſe illuc conferendi. Talia erant ludi Olympici & alii Græcorum ludi; triumphi, trophæa & ludi ſeculares antiquæ Romæ & Jubilæa Novæ; ſpectacula, quæ Romani imperatores inſtituerunt artificioſa

& ſumtuoſa ad populum au
detinendum aut demulcen-
dum: torneamenta, quæ
olim in aulis omnium prin-
cipum Chriſtianorum vide-
bantur, feſta & collegia
maximè celebrium Ordi-
num Equitum; & in parti-
cularibus urbibus Bacchana-
lia & nundinæ: encænia,
quæ celebrantur in omni-
bus urbibus & pagis Belgii
quibus ſæpe aſſociata ſun
ſpectacula & theatrica ope-
ra commerciis immiſta, u
eſca recreationis & ſimu
quæſtûs.

Conringius in collegio de rebuspublicis manuſcripto ſuam de populoſa Batavia ſententiam ita breviter exprimit: facilè ſcilicet in Bataviam, imò libenter homines confluunt, 1. propter libertatem ſive veram, ſive in ſpecie talem. 2. propter commercia & alias vitæ ſuſtentandæ rationes, 3. Quòd variæ religiones tolerentur.

Suprà allegata diſſertatio de Maritimis Commerciis ad rem præſentem facientia ſuppeditat hæc & quidem

 theſis

thesis XXVII: nam & nau
tarum & piscatorum & agri
colarum & artificum & inst
torum & cœterorum incola
rum civitatis complurium
præter ipsos adeò mercato
res primarios, eò sustenta
ri potest commodiùs vis nu
merosior, quò maritima
domesticarum mercium
exportatio & extranearum
invectio, inelaboratarum
præsertim, futura est am
plior, ut quorum aut mer
cibus aut operâ ad com
mercia sua commodè pro
sequenda mercatores indi
geant

geant. Hinc nervosè, ut omnia, in Annalibus II. Grotius: Negociationes artésque connexæ prima populi alimenta, & I. V. Mercatura inferiorum artium nutrix. Quantus in Hollandia mortalium numerus ex commerciis victum suum amictúmque percipiat indagatum sollicitè ab auctore libelli, cujus titulus: Interesse von Holland; legi licet nono illius capite &c.

Thesis verò Cl. talia: Placet autem, quoniam eò futura est arte faciendarum

mercium abundantia copiosior, quò elaborantium illas numerus adfuturus est est amplior, non indigenarum duntaxat studia ad colendas utiles reipublicæ & commercio artes allici, sed ab exteris quoque gentibus utilissimi cujusque artificii instructos peritiâ præmiorum atque lucri dulcedine invitari; ídque eò præsertim magis, quò vel ipsi indigenæ minùs artificiis prosequendis exstituri idonei sint, vel quacunque alia de causa artificum in illis

lis universáve civium multitudo defecerit. Bene Consiliarius Statûs Gallici: Pour les (ouvriers) avoir tels (bons) il les faut rechercher: & si ne les avons parmy nous, nous pourrons attirer les estrangers par privileges en donnant mesmes à aucuns, selon leur industrie quelque honeste apoinctement. Laudat Jacobum I. Regem Scotiæ Buchananus lib. X. rerum Scoticarum. Quòd opifices omnis generis è Flandria præmiis atque immunitatibus in Scotiam pelle-

pellexerit & propemodum vacuas regni urbes iſthoc genere incolarum repleverit. Eadémque Belgicæ regio etiam regi Galliæ Henrico IV. ad aulæorum texendorum officinas in S. Marcelli ſuburbium evocandos operarios præbuit. Quem, qui in regno præceſſerat Henricum III. ducem primò Andegavenſem, quum in regem ſuum elegiſſent Poloni, efflagitaverant, ut ad centum familias opificum in Poloniam ſecum abduceret. Neque minor fuit pruden-

dentia, quamvis barbari principis, Selymi Turcæ, quem ad amplificandam Constantinopolin mille aliquot peritissimorum artificum ex Belgrado Pannoniæ & Cayro Ægypti urbibus Constantinopolin advocâsse in De Statu Illustri, reperî apud Joh. Boterum. Ne jam illud commemorem, quod vel omnibus, nollem cum damno, notum Balthici maris accolis sub Christinæ inprimis Reginæ temporibus apud Sueones accidit. Quamvis tamen magis

gis forsan ad regnorum suorum sufficientem copiam, quàm ad commercii amplitudinem, advocata peregrinorum illa artificum multitudine, quos adduxi, respexerint.

Thesis CII. ita pergit, Fatendum est autem, quum ad commercii amplitudinem multùm faciat artium confectorum abundantia affluentior, tamen & vicissim eò ferè majorem numerum adfuturum esse artificum, quò & cœtera se ad vigorem commercii habitura,

ra,

ra ſint opportuniùs. Etenim indigent artificia & commercia ope aliqua mutua. Quare manifeſtum eſt; quoniam citra diſtractionem illorum, quæ labore producta artificum ſunt, nequit ſalva ratio artificiorum conſiſtere, quò frequentiorem illam reddi- tura commercia ſint; eò copioſiorem quoque artificum lucro invitatorum adfore multitudinem.

Theſis CXLII. ad invitandam hoſpitum & advenarum multitudinem, com-

commendat φιλάνθρωπα ψη-
φίσματα Xenophontis (quo-
rum meminit etiam Thesis
LVI. scilicet non modò in
civitatem admittere homi-
nes exteros, sed & comiter
benignéque suscipere) &
quæcunque in commodi-
tatem, recreationem &
securitatem denique pere-
grinorum queunt constitui.
Maximè præter alia suavi-
bus atque longè commodis-
simis diversoriis providen-
dum extraneis est, univer-
símque sedulò danda ope-
ra, ut, quibuscunque adeò
possit,

possit, amœnitatibus hospites vel detineantur diutiùs vel faciliùs alliciantur. Quò in cœteris operosa illa spectacula, quibus Venetorum inclaruit civitas, imitatrice nuper in aliqua parte Hamburgo urbe, talium amator quis retulerit.

Huc etiam referri possunt nundinæ, quarum egregii artifices Belgæ quoque sunt; prout adhuc nuperrimè magistratus Lingensis & Grœningensis annuos mercatus suos, constituto certo meliores equos aut boves vena-

nales habentibus honorario, augere & frequentiores reddere conati sunt.

Hæc licèt videantur tantùm facere ad temporariam quandam peregrinorum detentionem, nihilominus tamen hac occasione hísque illecebris allectati peregrini ad veteres sedes derelinquendas sæpe moventur.

Suburbia Lutetiæ (ut ex verbis celeberrimi Thuani Historiar.6.tom.1.p.m.115. colligere est) valde creverunt, quòd ex pagis & oppidis

pidis vicinis illuc propter loci commoditatem & immunitates confluebat populus, & quòd, qui alicui arti ſub opificibus operam dabant, antequam periculo artis facto approbati fuiſſent, dominis relictis, in ſuburbia ſecedebant, ubi, nullo artis periculo facto tabernas aperire & merces extrudere illis jus erat.

Bodinus alicubi conſulit; fabrilia, lanificia, ſericea ac omnis generis opificia, quæ aliunde advehuntur, maximo vectigali oneranda

eſſe,

esse, quo subditi ipsi eade
fabricare addiscant. Im
hac affulgente lucri spe ex
tici opifices inescati in n
strum principatum faci
pertrahentur, quorum ce
tè beneficio urbes dein
populosiores evadunt.

Mediolani (verba Hi
polyti à Collibus lib. cita
cap. 15. p.m. 211.) multa su
támque diversa artificum g
nera, ut inde vulgi sit n
tum proverbium: Qui It
liam totam reficere vult,
Mediolanum destruere d
bet, ut tot opificum col

gia per totam ſpargantur. Cœterum prudentes magiſtratus in id ſemper incubuerunt ſedulò, ut urbes, quibus præſidebant, ſi non pluribus, uno ſaltem opificii genere cæteros populos antecellerent, ut hac ratione eos ad ſe pertraherent. Diodorus *lib.* 2. cap. 10. ſcribit; ex ſeptem tribubus Indorum quartum locum opifices tenere, quorum pars armis, pars ruſticis inſtrumentis, alii aliis machinis utilibus fabricandis vacant: hi non ſolùm immunes à tributo

sunt, sed frumentum etiam ex regia percipiunt.

Auctor libelli non ita pridem editi, cui titulus: Ein aus Lust gemahltes Vorbild des Landes Braunschweig-Lüneburg: Principibus Brunsvico-Luneburgicis omnis generis opificum introductionem & multiplicationem tanquam unicum ferè ducatuum istorum regiones meliores & populosiores reddendi fundamentum omnibus viribus commendat: ubi plura huc referenda inveniuntur. Nunc

Nunc ad ſæpius dictam diſſertationem Werlhofianam redeo quædam ex Theſi CXVII, & ſeq. adhuc depromturus: Eſſe eam (liberè ſuam cuique religionem exercendi conceſſa copia) in præcipuis ſaltem mediis, quibus ad commercii amplitudinem civium numerus evaſurus ſit amplior, dubitari certè in immani illa, quâ terrarum orbis laborat, religionum diſcrepantia nequit. Et paulò infrà: Cujus ſiquidem tanta, ut dixi, vis eſt,

 citra

citra difficultatem inde ad liquidum id perducitur, non induci se passurum quempiam fore, quò quidem religioni suæ addictior sit, ut in ea civitate domicilium capiat, aut si semel fixerit, firmè teneat, in qua illa libertate se exclusum perspexerit, quam ipsius conscientia flagitet. Quare justo arctius existimaverim privilegium illud, quo præter alia frequentiorem incolis Hispaniam reddere annisus est, anno seculi hujus tertio & tricesimo rex Phi-

Philippus, ut qui agriculturæ artibúsve mechanicis ad viginti ab Oceano leucas operam impenſuri forent, libertate perpetua, frui ſinerentur, quòd ad ſolos eos illud reſtrinxerit, qui Romanæ eccleſiæ dogmatibus adhæreſcerent, Quæ *niſi* cautio adderetur, fortè magna vix exſulum, Judæique imprimis, quorum in Hiſpaniam mirus amor eſt, habitatas quondam exoptatásque ſibi ſedes repeterent. Quantò ad augendam populi ſui

multitudinem accommodatiùs Batavi; quorum in suæ unicuique religioni libertate concedenda facilitatem (quamvis non omnino semper servatam) secunda imprimis tertiáque epistola ante paucos annos pluribus exposuit militum quidam tribunus Galliæ regi militans, sive is Stupa sit sive Stupam juverit in scribendo Piervillius sive alius denique fuerit auctor libelli La Religion des Hollandois. Neque malè auctor laudati toties libelli de eo, quod Hollan-

landiæ intereſt in præcipuis conſervandæ numeroſæ frequentiæ populi apud Hollandos mediis eandem religionum collocat tolerantiam. C. XIII. & XVII. vid. in edit. ab authore recognita part. X. C. XIV. haud enim latè reformatorum nomen diffundi; vix centeſimam partem hominum ejus religionis eſſe forſan, nec vigeſimam Europæorum; Hollandorum verò partem vix dimidiam eo cultu imbutam, ut neceſſe ſit excludi mortalium reliquos, ſiquidem

dem nemini in Hollandia, degere, nisi Reformato licuerit.

Ex thesi CXIIX. hæc: Quamvis plurimum in his ipsa temporum opportunitas valeat, ceu in Britanniam Meter, l. 3. Cambden. Ann. an 1561. Belgica tempestate tanta vis confluxit opificum, ut etiam urbes aliquot infrequentes & ferè desolatas Norvicam præcipuè, Colchestram, Maistonum, Sandvicam & alias instaurârint. Quantum, Embda inde, nobilissimum Fri-

Frisiorum emporium hauserit incrementi l. IV. Histor. memorat H. Grotius. Maximè Batavi alienis undique malis fruebantur, ad quos Lusitaniâ profugi, pars Judæorum (Grot. l. VII. Hist.) eo in regno reliquiæ, ne patriæ religionis interrogarentur, pars ob spem lucri majorem urbis Amstelodami magnitudinem præferebant. Ipsam (ne propiora reticeam, nam neque Saxonia prorsus expers piæ humanitatis in exsules fuit) opulentissimam Hambur-

gensium civitatem quantum Reformatorum Belgarum divitiæ juverint satis notum est. Quibus, ut in urbe commodum receptaculum, ita in vicino admodum oppido Altena, liber religionis usus fuit &c. Hæc, quamvis nonnihil prolixiora, illa ex dissertatione excerpere utilitas suasit. Et ea adhuc plura, si non primariò, saltem secundariò & per consequentiam ad præsens argumentum facientia passim sparsa continet.

Ge-

Genevensium civitas nunquam tantis rerum omnium affluentibus copiis ditata conspiceretur, nisi tot passim Galliâ atque Italiâ ob religionem ejectis hospitium & receptaculum præbuisset. Illustrissimi Comites Hanavienses (secundùm penetrans Forstneri judicium) civitati suæ exulum opibus atque divitiis affluentium receptione tantum potentiæ addiderunt, ut non nisi precariò imperare videantur.

Gustavus Magnus Anno

1627. exsulibus & oppressis ob religionem Germanis & aliis tutum refugium in suum regnum & receptum publico diplomate patefecit & ab oneribus publicis immunitatem illis promisit, quamdiu non civili victûs & quæstûs genere uterentur: insigni ad famam benignitatis & humanitatis regiæ erga publicam Christianorum calamitatem fide nullóque non regni sui incremento. Verba hæc sunt prudentis & facundi Loccenii lib. 8. Historiæ Suecanæ p.555.

Con-

Conringius item in ſuprà dicto de rebuspublicis manuſcripto ita fatur: Peregrini optimè habentur in regno Sueciæ; ideóque in Suecia ingens eſt numerus peregrinorum. Et quia peregrini in paria cum Suecis jura aſſumuntur, plurimi etiam è nobilibus familiis nati ibi vivunt, qui à Suecis ad maximas dignitates perinde ac Sueci evehuntur. Sic de la Garde eſt natio Gallica, quæ Joanne rege ibi cœpit vivere, hodie ad ſummum evecta eſt.

Optima quoque peregrinorum alliciendorum apud Conringium de Caritate rerum ejúsque remediis ex Bodino, p.m.20. ſequentibus deſcribitur ratio; Alia cauſa abundantiæ auri & argenti provenit ex Banco ſeu menſa argentaria Lugduni, ut verum dicamus à Franciſco Rege inſtituta, qui cœpit pecuniam mutuo ſumere ad octo & ipſius ſucceſſor ad decem, poſtea ad ſedecim & usque ad viginti in centenos, urgente neceſſitate. Statim enim

enim Florentini, Lucenſes, Genuenſes, Helvetii, Germani uſurarum dulcedine illecti, infinitam auri argentíque vim in Franciam apportârunt & multi etiam hîc habitare cœperunt tam propter aëris temperiem & ſuavitatem, quàm propter naturalem populi bonitatem & ubertatem regionis. Eâdem ratione reditus in urbem Pariſienſem conſtituti (qui ad tres milliones trecentos & quinquaginta mille libras quotannis ſe extendunt) allexerunt extraneos, ut pe-

pecunias suas lucri causâ huc transferrent tandémque domicilium hîc collocarent: quæ res valde locupletavit hanc civitatem.

Fortassis & superioribus technis annumeranda est ingens turris illa, quam Nimrodus Chamita, vastum imperium animo agitans omniúmque nationum capita sceptro suo subjicere conans ædificare cœpit; specie quidem ut operis gloria ædificantes maneret; sed re vera ut homines diuturnis laboribus occupatos uni-

unitósque detineret sibíque magnifico opere auctoritatem pararet. Id quod quodammodo indigitare videtur Clariss. Bosius Introduct. general. in notit. rerump. Universi Orbis cap. 10, § 13. p.m.92.

In Lotharingia est Fanum *S.* Nicolai municipium amplissimum, in cujus templo asservatur ex D.Nicolai Myreensis Episcopi manu articulus unus inclusus auro multis gemmis interstincto. Unde hujus loci nata primùm amplitudo piis advenis

nis undique confluentibus, ut recenſet Aubertus Miræus egregio libello de Statu religionis Chriſtianæ lib. I. cap. 28.

Conſtantinus M, Byzantium (urbem Thraciæ in anguſtiſſimo freto Propontidis poſitam & bina vice ſub Severo Pertinace ſcil. Gallieno everſam atque deletam) inſtauravit, firmiter munivit, multis exornamentis exornavit ac de ſuo nomine Conſtantinopolin appellavit, Pleraque autem ornamenta ex tota

Aſia,

Aſia, Europa & Africa ad ejus dedicationem advehi curavit, unde illud Hieronymi: Conſtantinum nudâſſe urbes, ut Conſtantinopolin ornaret. Lege quoque ſanxit, urbem hanc novam Romam habendam, deductis illuc multis antiquorum Romanorum familiis; ſedem quoque imperii illuc tranſtulit.

Urbes Germanicæ, incolarum frequentiâ ſunt auctæ, dum Henricus Auceps Cæſar ad impediendam Hunnorum tyranidem edi-

ediceret, ut ex agrariis militibus nonus quísque in urbes se reciperet eásque muniret conciliáque & conventus omnes atque convivia in urbibus celebrarentur, quemadmodum hoc ex adductis Dillichii Urbis Bremæ Chronic. verbis colligere est p. 60.

In statu Senensi vacuas & ferè derelictas civitates civibus frequentes reddere magnus dux Hetruriæ allaboravit. Et quidem Pisanam urbem, erecto studio, quod nunc ibi mediocriter floret noménque adeptum

ptum eſt perItaliam, fabricari quoque ibidem curat princeps triremes aliáque ad rem maritimam ſpectantia: juſſit quoque ibidem habitare equites Ordinis S. Stephani. Degit præterea Dux ibidem quotannis duobus aut tribus menſibus hybernis, procurat quoque culturæ idoneas reddere multas paludes, ut aërem malè ſanum purum ſanúmque reddat. Cives denique Piſanos (quod ſummum eſt) multis oneribus liberat eóque medio illos cives, qui

patrios Lares deſeruerunt allicit invitátque, ut redeant in patriam quamvis ſub jugum miſſam. Oldenb. Theſ. rerump. part. II. Excerpt. ad Tit. 22. §. 89. p. 955. & ſeq.

Nunc demum impellor ex laudato Caſp. Barlæo de rebus per octennium in Braſilia ſub Joan. Mauritio Naſſoviæ Comite geſtis hîc quædam annectere. Sunt & ea quidem paulò prolixiora, ſed cùm prudentiam & eloquentiam ſapiant coloniarúmque (præſtantis ſanè pro-

provincias & urbes hominum frequentiâ replendi medii) genium luculenter exprimant, lectoribus nauseam non creabunt. Clarissimus hîc author p. m. 87. in medium affert controversiam inter Societatis Occidentalis primores quondam agitatam, quæ Hollandorum potissimùm & Zelandorum collegia commisit: utrùm nempe ex re Societatis foret privatorum commerciis aperire Brasiliam, an per Societatem omnia geri, quæ merca-
tum

